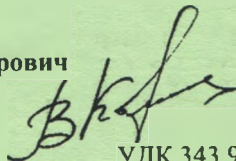


ЛВМ.
К 67

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Корнієнко Василь Володимирович



УДК 343.98.06

**КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ
ПОЛОЖЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ,
ВЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ БАНКІВ**

Спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова
експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків — 2012

код екземпляра

677727



Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Волобуєв Анатолій Федотович
Полтавський інститут економіки і права
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»,
завідувач кафедри правознавства.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Лисенко Володимир Васильович,
Національний університет Державної
податкової служби України,
перший заступник начальника Науково-
дослідного центру проблем оподаткування;

Національний університет "Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого"
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
Інв. № 15964А

кад... ук, доцент
...
... я МВС України,

15964А - ОРК
А/реф. Х629.4
К 67
Корнієнко. В. В.
Криміналістична
характеристика та основи
положення розслідування
економічних злочинів, вчинених з
використанням банків [Текст]. - 19 с. спект 50-річчя
- Х., 2012. - 00.00

Захи
спеціалізова
університеті
СРСР, 27).

ині на засіданні
національному
спект 50-річчя

Харківського
жків, проспект

15964А

левський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Злочини, що вчиняються у банківській системі або з її використанням, можна віднести до одних із найбільш небезпечних проявів економічної злочинності. Статистичні дані МВС України свідчать, що більш ніж 75% від усіх збитків, заподіяних економічною злочинністю, припадає на сферу діяльності банківських установ. Упродовж дев'яти місяців 2011 року у сфері банківської діяльності викрито 3492 злочини, у тому числі безпосередньо в банках — 1425 економічних злочинів, що на 22% більше ніж у попередньому періоді. Уникнути відповідальності за скоєні злочини вдається чи не кожному п'ятому з числа винних. Як свідчить дослідження, банківські установи все частіше використовуються для масштабних розкрадань і легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, виявити та розслідувати які стає дедалі складніше.

У такій ситуації виникає нагальна потреба подальшого пошуку шляхів розв'язання проблем виявлення і розслідування злочинів у зазначеній сфері. Останнім часом помітно зріс інтерес вітчизняних і зарубіжних вчених до цієї проблематики. Важливого значення у цьому аспекті набули наукові концепції, які розроблені у працях: Ю. П. Аленіна, В. П. Бахіна, О. М. Бандурки, В. М. Бурлакова, Р. С. Белкіна, А. Ф. Волобуєва, В. В. Коваленка, О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалової, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, Г. А. Матусовського, В. О. Образцова, В. Д. Пчолкіна, М. В. Салтевського, В. Г. Танасевича, В. В. Тищенко, В. Ю. Шепітька, М. П. Яблокова, М. Levi, Edwin H. Sutherland та ін.

Особливостям розкриття та розслідування злочинів, вчинених у кредитно-фінансовій сфері, у тому числі банківській, присвячені окремі праці: О. П. Бушана, В. П. Головіної, В. В. Лисенка, В. Я. Осеніна, І. М. Осики, Т. А. Пазинич, В. М. Попович, В. В. Поливанюка, О. А. Самойленко, Л. М. Стрельбицької, С. С. Чернявського та ін. Їх внесок у розв'язання проблем боротьби зі злочинністю є достатньо вагомим. Разом з тим, далеко не всі питання криміналістичної методики вирішені з достатньою повнотою. Деякі з них розглядалися фрагментарно, частково, з дослідженням лише окремих сторін проблеми.

Вивчення судової практики та результати опитування працівників правоохоронних органів вказують на суттєві труднощі при розкритті та розслідуванні злочинів у сфері банківської діяльності, які викликані їх комплексним характером. Для досягнення поставленої мети злочинці часто виконують левні алгоритми дій, які, на нашу думку, виходять за межі традиційного в криміналістиці поняття «способу» чи «механізму» вчинення окремого злочину. Злочинна діяльність представляється комплексом складних взаємопов'язаних кримінальних діянь, коли один економічний злочин є необхідною умовою вчинення іншого, більш тяжкого злочину. Мета основного

злочину полягає в отриманні матеріальної вигоди і знаходиться в основі мотивації злочинної поведінки суб'єкта.

Зазначене дає підстави стверджувати, що існуючі підходи у розробці методик розслідування окремих видів злочинів без врахування їх зв'язку з іншими не відповідають сучасним вимогам практики. У зв'язку з цим, перспектива розв'язання досліджуваних проблем лежить у площині переосмислення наявного досвіду та вироблення адекватних методів розслідування саме комплексу економічних злочинів в цій сфері як певних технологій злочинного збагачення. Саме ці обставини й обумовили вибір теми даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження передбачена: п.п. 66, 81–82 додатка № 6 до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 років, затверджених Наказом МВС України № 347 від 29 липня 2010 р.; п.п. 6.8.1, 6.8.3 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2011–2014 рр., схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 28 грудня 2010 року.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні особливостей вчинення комплексу економічних злочинів з використанням банків та формулюванні основних положень методики їх розслідування. Основу дослідження складає вивчення та аналіз нормативно-правових актів, матеріалів слідчо-судової практики, наукової літератури юридичного та економічного спрямування.

Відповідно до мети дослідження, були поставлені наступні завдання:

- сформулювати визначення поняття економічних злочинів, вчинених з використанням банків; виявити спільні ознаки, достатні для об'єднання їх до криміналістично однорідної групи;
- розробити криміналістичну характеристику та класифікацію економічних злочинів, вчинених з використанням банків;
- визначити особливості вчинення комплексу злочинів як певних технологій злочинного збагачення;
- охарактеризувати особу злочинця та злочинних груп у сфері банківської діяльності, провести їх класифікацію у зв'язку з рольовими функціями у технологіях злочинного збагачення;
- з'ясувати особливості порушення кримінальних справ, зміст матеріалу дослідчої перевірки про злочини, комплекс першочергових дій та обставин, які підлягають встановленню на початковому етапі розслідування;
- визначити типові слідчі ситуації на початковому етапі розслідування, які обумовлені вчиненням комплексу (основних та підпорядкованих) злочинів, а також характером вхідної інформації про подію злочину;

– визначити перелік та розкрити особливості проведення тактичних операцій, спрямованих на вирішення тактичних завдань на початковому етапі розслідування.

Об'єктом дослідження є злочинна діяльність у банківській сфері, а також діяльність правоохоронних органів щодо розслідування цих злочинів та пов'язані з цим правовідносини.

Предметом дослідження є криміналістична характеристика економічних злочинів, вчинених з використанням банків, а також особливості їх розслідування.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження складають загальний діалектичний метод наукового пізнання дійсності, на підставі якого всі явища досліджено у взаємозв'язку, в єдності їх соціального змісту і юридичної форми, а також спеціальні наукові методи дослідження. Методи *логіки* (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія та інші) використовувалися для поглиблення понятійного апарату, при дослідженні нормативних актів, матеріалів кримінальних справ, концепцій, точок зору авторів з окремих питань, що входять до предмету дослідження, їх узагальненні та виведенні висновків; *історико-правовий* метод — при простеженні розвитку криміналістичних знань щодо проблемних питань методики розслідування злочинів у банківській сфері, їх класифікації, тощо (п. 1.1, 1.2); *порівняльно-правовий* метод — при співставленні досліджень та концепцій, наявних у вітчизняній та зарубіжній науці, положень нормативних актів (п. 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.4); *системно-структурний* метод — при розгляді технологій злочинного збагачення як системи із виділенням її системо-утворюючих ознак, структури та дослідженні зв'язків між її елементами, розробці класифікацій цих технологій, розгляді типових слідчих ситуацій та побудові тактичних операцій (п. 2.2, 3.1–3.3); *статистичний* метод — при узагальненні статистичних даних МВС України, матеріалів кримінальних справ та визначенні зв'язків між злочинами та їх елементами (п. 1.2, пп. 2.2.1–2.2.3); *соціологічний* метод був використаний при проведенні структурованого інтерв'ю з представниками правоохоронних органів та сфери банківської діяльності, контролю та нагляду у сфері фінансів та кредиту у якості експертів.

У ході дослідження автор спирався на норми Конституції України, проаналізував вітчизняне кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство, законодавчі акти, що регулюють сферу банківської та підприємницької діяльності, закони та підзаконні акти, які визначають правові засади діяльності правоохоронних, контролюючих та наглядових органів. Частково дисертант звертався до напрацювань фахівців у галузях філософії, теорії та історії держави і права, економіки й основ банківської діяльності.

Емпіричну основу дослідження становлять узагальнення матеріалів слідчої судової практики (108 кримінальних справ), результатів опитування слідчих органів внутрішніх справ та прокуратури (127 осіб), оперативних працівників

(133 особи), які брали участь у розкритті та розслідуванні злочинів, що вчинені у сфері діяльності банків. Також у якості експертів були піддані структурованому інтерв'ю 46 представників сфери банківської діяльності, контролю та нагляду. Інформаційну основу склали огляди періодичних друкованих та електронних видань політико-правового, довідкового, статистичного та аналітичного плану.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно і з урахуванням досягнень криміналістичної науки дослідити зв'язки між злочинами у структурі економічної злочинності, що вчиняються з використанням банків, їх вплив на оцінку первинного матеріалу про злочини та особливості початкового етапу розслідування. При цьому, були отримані результати, які мають певний ступень новизни:

- одержало подальший розвиток криміналістичне вчення про економічну злочинність з урахуванням специфіки сфери банківської діяльності як окремої групи корисливих злочинів, об'єднаної спільними криміналістичними ознаками;

- удосконалено криміналістичні ознаки вчинення комплексу економічних злочинів у сфері банківської діяльності, до яких відносяться: суб'єктний склад, особливості утворення слідів, способи підготовки, вчинення та приховання слідів вчинення злочинних дій;

- дістало подальший розвиток криміналістичне вчення про технологію злочинної діяльності, яку запропоновано розуміти як існуючу у межах криміналістично значимого відрізка часу та впорядковану в декілька стадій систему передбачених кримінальних законом діянь та пов'язаних з ними посткримінальних дій, спрямованих на досягнення загальної мети — отримання доходів від незаконних дій у сфері банківської діяльності.

- вперше здійснено класифікацію та опис технологій злочинного збагачення з використанням банків за напрямками діяльності банків та способами вчинення основного злочину;

- удосконалено положення щодо оцінки матеріалу дослідчої перевірки на стадії порушення кримінальної справи з урахуванням впливу комплексного характеру злочинної діяльності, визначений типовий перелік документів, необхідний для обґрунтованого порушення кримінальної справи;

- дістало подальший розвиток вчення про слідчу ситуацію, виходячи з особливостей механізму економічних злочинів, характеру вихідної інформації про злочин, за яким злочином (основним чи підпорядкованим) порушується кримінальна справа та результатами обізнаності слідчого про епізоди злочинної діяльності;

- дістало подальший розвиток вчення про тактичні операції стосовно розслідування злочинів, що вчиняються з використанням банків, а також рекомендації щодо взаємодії слідчого зі спеціалістами інших служб, органів та установ при розслідуванні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дисертації положення і рекомендації можуть бути використані:

- безпосередньо оперативними та слідчими працівниками при виявленні та розслідуванні економічних злочинів, вчинених у сфері банківської діяльності;
- для розробки і викладання спеціалізованих курсів з криміналістики у вищих навчальних закладах і закладах підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів;
- у наукових дослідженнях при розробці комплексних методик розслідування економічних злочинів.

Результати дисертаційного дослідження у вигляді методичних рекомендацій впроваджені у практичну діяльність слідчих і оперативних працівників органів внутрішніх справ України та прокуратури. Матеріали дисертації використовуються в навчальному процесі Харківського національного університету внутрішніх справ при викладанні окремих тем курсу «Криміналістика».

Апробація результатів дисертації. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки неодноразово обговорювалися на кафедрі криміналістики, судової медицини та психіатрії ХНУВС, науково-дослідної лабораторії з проблем розкриття злочинів ХНУВС, на міжкафедральних засіданнях і отримали позитивну оцінку. Окремі положення дисертації були оприлюднені на міжнародних і регіональних науково-практичних конференціях, а саме: «Права граждан, правоприменительная и правоохранительная деятельность в России и Украине: состояние и перспективы развития» (Белгород, 2003); «Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення» (Харків, 2008); «Процесуальне та організаційне забезпечення діяльності органів досудового слідства та дізнання в системі МВС України» (Сімферополь, 2009); «Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах»; «Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення» (Харків, 2009); «Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Сибирском регионе» (Красноярськ, 2010); «Напрями удосконалення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності» (Ірпінь, 2010).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях та у тезах 7 наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 241 сторінку, з них основного тексту — 188 сторінок, список використаних джерел складає 255 найменувань і займає 27 сторінок. Додатки займають 25 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовується вибір теми дисертації, її актуальність, наукова новизна, рівень теоретичного вивчення проблеми, визначені мета та завдання дослідження, його методологічна основа, основні положення, які складають новизну, теоретична та практична значимість отриманих результатів, наводяться дані про їх апробацію та структуру дисертації.

Розділ 1 «Поняття та криміналістична класифікація економічних злочинів, які вчиняються з використанням банків» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. *«Розвиток криміналістичних знань про економічну злочинність у сфері банківської діяльності»* досліджено історію та стан наукової розробленості теми дослідження. Визначено, що перш ніж стати об'єктом окремого криміналістичного дослідження, злочинна діяльність у банківській сфері у своєму розвитку пройшла декілька етапів. Зміни, які були помічені на кожному з етапів, обумовлені не тільки внутрішньою логікою розвитку наукового знання, але й еволюцією самого досліджуваного явища — економічної злочинності у цій сфері. Відправною точкою еволюції криміналістичних знань про економічні злочини, що вчиняються з використанням банків, стали дослідження «професійної» злочинності Е. Сатерленда, М.Г. Полянського, В.Я. Осеніна, А.М. Позднякова, Я.М. Козіцина, В.І. Терєбілова, В.Г. Танасевича та ін.

Помічено, що «тіньові» схеми економічних відносин між банками та господарюючими суб'єктами були закладені ще за часів перебудови в СРСР. В умовах ринкових перетворень швидко трансформація способів злочинної поведінки у розглянутій сфері вказала на значне відставання темпів наукових розробок протягом першого десятиріччя незалежності України. Чималим поштовхом до створення основ методик розслідування злочинів, що вчиняються з використанням фінансових інститутів ринкової економіки, стали праці В.Д. Ларичева, Н.П. Яблокова, Г.А. Матусовського, А.Ф. Волобуєва та ін. Автором підкреслена цінність комплексного підходу до розв'язання проблем протидії економічної злочинності, необхідність подальшого розвитку прогностичної функції криміналістики та розширення можливостей застосування криміналістичних знань в інтересах захисту банківської діяльності від злочинних посягань.

У підрозділі 1.2. *«Поняття комплексу економічних злочинів у сфері банківської діяльності як певної технології злочинного збагачення»* визначено, які саме злочини включені до криміналістично однорідної групи економічних злочинів у сфері банківської діяльності. Під економічною злочинністю у сфері банківської діяльності пропонується розуміти здійснення певних заборонених кримінальним законом діянь, які посягають на нормальний порядок суспільних

відносин у банківській сфері, в механізмі яких використовуються банківські операції та посадові можливості працівників банків.

Злочинна діяльність у банківській сфері представляє собою виконання певних алгоритмів дій, які неоднорідні за своєю кримінально-правовою характеристикою, але мають спільні криміналістичні ознаки. Причому ці дії виходять за межі традиційного в криміналістиці поняття способу чи механізму вчинення окремого злочину. Один економічний злочин є необхідною умовою вчинення іншого, більш тяжкого злочину. Охарактеризовано це наявністю основних і допоміжних злочинів. Вони відображають логіку поведінки злочинців і є певними етапами в досягненні злочинної мети. Таким чином, уся злочинна діяльність набуває вигляду складних взаємопов'язаних діянь, суттєвість яких адекватно відображає термін «технологія злочинного збагачення». Під останньою розуміється існуюча у межах криміналістично значимого відрізка часу та впорядкована в декілька стадій система передбачених кримінальних законом діянь та пов'язаних з ними посткримінальних дій, спрямованих на досягнення загальної мети — отримання прибутків від незаконних дій у сфері банківської діяльності.

Відзначається, що технологія злочинного збагачення у банківській сфері поєднує однорідні чи різнорідні підсистеми (компоненти) в єдину систему злочинної поведінки. У якості компонентів виступають: злочини (основні та допоміжні), предмет злочинного посягання, способи та засоби вчинення злочинів, суб'єкти та мета. Остання є системоутворюючим фактором, яка відображена у сутності основного злочину. Злочинні технології володіють ознаками структурності, цілісності, інтегративності та ієрархічності.

У підрозділі 1.3. «Криміналістична класифікація економічних злочинів, які вчиняються у сфері банківської діяльності» аналізуються існуючі в криміналістичній науці погляди на проблему класифікації злочинів. Автор дійшов висновку про недостатність лише кримінально-правової класифікації злочинів, оскільки злочинна діяльність у досліджуваній сфері здебільшого являє собою складну сукупність різних за своєю природою кримінально караних дій.

Для визначення підстав для класифікації та виходячи зі специфіки діяльності банків, на наш погляд, важливого значення набувають види банківських операцій та їх виконавець (суб'єкт). У якості загального криміналістичного критерію поділу злочинів виступають особливості підготовки, вчинення та приховування слідів злочинних дій. Виділяються основні та допоміжні злочини. До основних злочинів віднесені ті, які безпосередньо спрямовані на незаконне заволодіння коштами та іншими цінностями, використовуючи можливості банківської сфери: шахрайство з фінансовими ресурсами банку — ст. 222 КК України, розкрадання коштів, які знаходяться на рахунках банку, шляхом зловживання службовим становищем — ч. 2 ст. 191 КК України та ін. (ст.ст. 190, 212 КК України). Допоміжні злочини найчастіше виступають формою, способом або необхідною умовою підготовки, вчинення чи приховання основного злочину: створення

фіктивної фірми (ст.205 КК України), службове підроблення, підробка документів (ст.ст. 366, 358 КК України). Прикладом способу приховання злочинної діяльності найчастіше виступає легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом з використанням банківських операцій (ст. 209 КК України).

Інтегруючи наведені у роботі класифікації, автором було взято за основу систематизацію комплексів економічних злочинів, вчинених з використанням банків за технологіями злочинного збагачення. Така класифікація обумовлюється наступними чинниками: предмет доказування по кримінальній справі визначається декількома пов'язаними між собою злочинами, одними і тими ж джерелами доказової інформації, що складають єдину систему, однаковими слідчими діями, тощо. Криміналістична класифікація за технологіями злочинного збагачення виглядає наступним чином: 1) технологія злочинного збагачення шляхом незаконного отримання та розкрадання кредитних ресурсів банку; 2) технологія розкрадання безготівкових грошових коштів клієнтів банку з використанням фіктивних поточних документів та електронно-обчислювальної техніки; 3) технологія злочинного збагачення шляхом створення конвертаційних центрів та легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Розділ 2 «Криміналістична характеристика економічних злочинів, вчинених з використанням банків» складається з чотирьох підрозділів і представляє структуру та види технологій злочинного збагачення у сфері банківської діяльності, узагальнені дані про типові ознаки обстановки, предмета, суб'єктів і слідів злочинів.

Підрозділ 2.1. «Характеристика банківської системи та обстановки вчинення в ній злочинів». Концентруючи величезні суми коштів, банківська діяльність, природно, виступала і виступає сферою для здійснення розкрадань та інших зловживань як з боку банкірів, так і з боку суб'єктів господарювання. Стрияє цьому відповідна обстановка, яка складається за тих чи інших умов протягом виникнення та розвитку банківської справи. До обстановки вчинення комплексу розглянутих економічних злочинів належить певна сукупність обставин, умов і факторів зовнішнього та внутрішнього характеру, що складаються до, в момент і після вчинення злочину, а саме: а) нормативно-правове регулювання сфери банківської діяльності; б) службове становище працівників, їхні професійні й особисті якості; в) можливості доступу посадових осіб до грошових коштів та інших фінансових ресурсів, що зосереджені на банківських рахунках; г) характер, вид та особливості проведення тієї чи іншої фінансової операції, що виконується в банку; д) особливості документообігу, обліку, звітності та контролю за проведенням операцій в банку.

Гнучкість і пристосовництво з боку зловмисників до вказаних обставин потребують постійної уваги з метою розробки адекватних заходів протидії злочинності.

У підрозділі 2.2. «Технології злочинного збагачення у сфері банківської діяльності», який складається з трьох пунктів, розглянуто зміст технологій

злочинного збагачення у сфері банківської діяльності, які поділені за основними сферами банківської діяльності.

Пункт 2.2.1. Технологія злочинного збагачення шляхом незаконного отримання та розкрадання кредитних ресурсів банку. Ця технологія найбільш характерна для банківської сфери, оскільки кредитування є однією з розповсюджених і, одночасно, уразливих у кримінологічному відношенні банківських операцій. Основними злочинами при здійсненні позикових операцій банку виступають: привласнення кредитних ресурсів банку (ч.2 ст. 191 КК України), шахрайське одержання кредиту (ст. 190 КК України), шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України). Допоміжними на шляху вчинення основного злочину, як правило, виступають наступні дії: створення фіктивного підприємства (ст. 205 КК України), службове підроблення (ст. 366 КК України) та інші злочини у сфері службової діяльності (ст.ст. 364, 365–368 КК України). Як спосіб приховання (маскування) наслідків злочинної діяльності може виступати доведення до банкрутства (ст. 219 КК України) та ін. Основною ціллю у даній технології збагачення є заволодіння кредитними коштами банку.

Пункт 2.2.2. Технологія злочинного збагачення шляхом створення конвертаційних центрів та легалізації за їх допомогою доходів, отриманих злочинним шляхом. Створення так званих конвертаційних центрів та легалізація (відмивання) грошових коштів або іншого майна, здобутого злочинним шляхом, є необхідною умовою існування та розвитку більшості «тіньових» кримінальних економічних структур. При вчиненні зазначених економічних злочинів банки складають необхідну ланку в технології злочинного збагачення у розглянутій сфері. Прикладами найчастіше виступають використання можливостей посадового становища окремих працівників банку (ст.ст. 191, 364–369 КК України).

У дослідженні звернено увагу на використання можливостей банків у структурі центру по конвертації грошей. Технологія злочинної діяльності конвертаційних центрів забезпечується завдяки наступним діям працівників банку: відкриття поточних рахунків для фіктивного підприємства, використання лоро-рахунків для перерахування грошей і купівлі іноземної валюти; забезпечення прикриття незаконних фінансових операцій по рахунках фіктивних фірм; організація домовленостей з посадовими особами з контролюючих органів (наприклад, НБУ) та ін. Головною функцією злочинців–банкірів у даній технології збагачення є створення умов для ухилення від відповідальності за відверто злочинну діяльність керівників легальних підприємств різних форм власності та маскування слідів від цих злочинів.

Пункт 2.2.3. Технологія розкрадання безготівкових грошових коштів клієнтів банку з використанням фіктивних розрахункових документів та електронно-обчислювальної техніки. Цей різновид злочинної діяльності швидко поширюється в умовах електронної системи платежів та дистанційного доступу до поточних рахунків. В алгоритмі дій злочинців найчастіше вбачаються ознаки

наступних складів злочинів: основні — розкрадання безготівкових грошових коштів клієнтів банку (ч. 2 ст. 191 КК України) та шахрайство (ст. 190 КК України). Допоміжними є такі: незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків (ст. 200 КК України); незаконне використання електронно-обчислювальної техніки і документів, а також інші злочини (ст.ст. 364–368, 205 КК України).

У якості засобів досягнення злочинної мети зловмисники найчастіше використовують: а) розкрадання коштів вкладників, що знаходяться на депозитних рахунках, шляхом підробки банківських документів (у 67,5% випадків від загальної кількості вивчених кримінальних справ); б) розкрадання коштів банківських установ за допомогою фіктивних кредитних договорів на втрачені документи громадян або з використанням документів осіб, які мали або мають банківські депозити (у 32,5% випадків); в) розкрадання коштів банківських установ з використанням акредитивів і векселів (у 13,8% випадків). Окремо у дослідженні були розглянуті способи вчинення економічних злочинів, що виняються працівниками банків за умов доступу до рахунків клієнтів («непостійний вибір», «за хвіст», «аварійний», тощо).

Підрозділ 2.3. «Особливості предмету злочинного посягання та слідів злочину» визначений специфікою статусу банків як фінансових посередників по акумулюванню, розподілу та перерозподілу капіталу суб'єктів економічних відносин. У якості предмета вчинення основного злочину, як правило, виступають: а) безготівкові грошові кошти, що знаходяться на рахунках банку (у 52,3% вивчених кримінальних справ); б) готівкові грошові кошти (у 37,3% вивчених кримінальних справ); цінні папери (у 10,4% вивчених кримінальних справ). Предметами вчинення допоміжних злочинів найчастіше виступають документи (87,6% вивчених справ), які стають об'єктом здійснення підробок, виправлень та інших фальсифікацій або слугують засобом вчинення злочину. До таких документів віднесені: а) розрахункові документи на паперовій чи електронній основі (платіжні доручення, платіжні вимоги–доручення, векселі тощо); б) документи нормативно-розпорядчого характеру. Специфічним предметом злочину в окремих випадках виступає банківська інформація, що зберігається на комп'ютерних носіях: конфіденційні дані, програмне забезпечення та ін.

До спектру об'єктів слідоутворення, що зберегли на собі інформацію про подію злочину в банківській сфері, віднесені: 1) документи (бухгалтерського обліку, правозастосовчі, реєстраційні, господарчо-розпорядчі); 2) предмети (штампи, зразки бланків, тощо); 3) матеріальні цінності (готівкові кошти, їх еквіваленти, в тому числі електронні банківські розрахунки); 4) електронні носії інформації (комп'ютери, жорсткі диски, накопичувачі, тощо); 5) пам'ять людей (ідеальні сліди).

Особливе значення для всіх видів злочинів у розглянутій сфері мають сліди в документах, які можна класифікувати за змістом: предмета злочинного

посягання; засобу вчинення злочину; за допомогою яких приховується злочин; що характеризують особу злочинця; що містять інформацію про інші обставини справи. При дослідженні документів важливо визначити зв'язок ланок у системі «документ — відображений у ньому факт — виконавець документа».

Підрозділ 2.4. «Характеристика особи злочинця та злочинних груп у сфері банківської діяльності». Механізм вчинення злочину обумовлюється об'єктивною можливістю здійснення певних дій з коштами, які знаходяться на рахунках банків, або з їх еквівалентами. Ця можливість, у свою чергу, залежить від службового становища конкретної особи, обсягу і характеру її повноважень та злочинних зв'язків. Серед осіб, що вчиняли злочини у досліджуваній сфері, порівняно високий рівень освіченості, у 87% осіб є вища освіта. Розподіл за віком відбувся такий: а) 18–24 рр. — 1,7%, б) 25–29 рр. — 7,4%, в) 30–45 рр. — 60,7%, г) від 46 р. і старше — 30,2%. У цьому списку переважає третя вікова група як економічно активна, досвідчена і працездатна частина населення. Представники банківської сфери вчиняють злочини групою осіб і, дуже рідко, одноособово: 92,1% проти 7,9% відповідно.

Аналіз слідчо-судової практики дозволив провести систематизацію осіб, які вчинили злочини з використанням банків. До першої групи осіб ми включили: 1) керівники банківських установ чи філій та їх заступники; 2) керівники структурних відділів банківської установи (кредитних та кредитно-фінансових відділів, валютних операцій, інноваційного розвитку, тощо) та головні бухгалтери банків; 3) інші працівники банку: кредитні інспектори, економісти, операціоналісти, касири, фахівці з інформаційно-програмного забезпечення, тощо.

До другої групи включено представників суб'єкта господарювання, які вступають у договірні відносини з банківською установою: власники чи керівники підприємств різних форм власності, їх заступники та головні бухгалтери, а також інші особи, які мають організаційно-розпорядчі повноваження. Вікова характеристика злочинців дозволяє стверджувати, що найбільш кримінально активна група осіб — у віці 29–45 років (46,7%). Вони відрізняються здатністю легко вступати в контакт з людьми та заводити знайомства з впливовими особами з числа державних органів та бізнес структур, які мають корупційну спрямованість. До професійних якостей можна, насамперед, віднести відмінне знання чинного законодавства та недоліків у ньому, які дозволяють приховано здійснювати різного роду розкрадання; знання у сфері економіки та фінансів, іноземних мов, комп'ютерних технологій, тощо.

До третьої групи віднесені: 1) представники органів державної влади та місцевого самоврядування (депутати, посадові особи виконавчих органів влади); 2) представники контролюючих органів; 3) представники органу нагляду та управління, які мають виключні повноваження у банківській сфері (підрозділи НБУ). Специфіка цих суб'єктів полягає у тому, що вони можуть не тільки сприяти підготовці та вчиненню злочинів, але й виконувати провідну роль у «прикритті» системної злочинної діяльності та протидії розслідуванню.

Дослідження організованої злочинної діяльності у банківській сфері вказало, що такі групи розрізняються за кількісним складом, ступенем організованості, рівнем підготовки та досвіду. У зв'язку з цим, виділено дві класифікаційні групи: 1) ситуативні або нестійкі злочинні об'єднання (групи) (у 62,3% вивчених справ); 2) стійкі організовані злочинні групи (злочинні організації) (27,7%).

Ситуативні групи включають у себе, як правило, невеликий склад учасників (до 4–5 чоловік). Для цієї групи не є характерним високий ступень організованості її учасників. Об'єднанні спільною метою, злочинці не ставлять за мету вигадання складних схем злочинного збагачення та отримання систематичного кримінального доходу. Діяльність стійких організованих груп спрямована на винаходження складних схем та технологій злочинного збагачення з метою системного отримання кримінального прибутку. До складу цієї групи входить широкий спектр представників сфери господарювання та органів влади, яких привертає увагу, перш за все, перспектива систематичного безкарного одержання злочинним шляхом величезних коштів через використання корупційних зв'язків. Діяльність цієї групи може мати транснаціональний характер.

Розділ 3 «Основні положення розслідування економічних злочинів, які вчиняються з використанням банків» складається з чотирьох підрозділів.

Підрозділ 3.1. «Особливості порушення кримінальної справи і початкової етап розслідування». Аналіз слідчо-судової практики дозволяє визначити типовий перелік документів у матеріалах дослідної перевірки, який необхідний для обгрунтованого порушення кримінальної справи: 1) рапорт оперативного працівника начальника свого підрозділу (входив до первинного матеріалу у 78% вивчених кримінальних справ); 2) заява та письмове пояснення від потерпілої сторони (містилися у первинному матеріалі у 83,6% досліджених справ); 3) письмові пояснення свідків протиправних дій (у 96% вивчених справ); 4) документи (копії), які є підтвердженням злочинних дій, що були використанні як засіб вчинення злочину (64,7%), що послуговували засобом приховання злочину (37,6%), які є предметом злочину (12,5%); 5) матеріали спеціальних перевірок (82,4%); 6) письмове пояснення особи (осіб), загідозреної у вчиненні злочину, про факти вчинення протиправних дій (83% вивчених кримінальних справ) та ін.

До обставин, що підлягають оцінці на стадії порушення кримінальної справи, варто відносити: кримінально-правові ознаки кваліфікованого складу економічного злочину; криміналістичні ознаки діяльності організованої злочинної групи; достатність даних, що вказують на ознаки злочинних технологій; час та місце вчинення злочину; матеріальні наслідки злочинних дій. У зв'язку з цим, оцінка зібраних фактичних даних носить процесуально-криміналістичний характер.

Особливістю стадії порушення кримінальної справи також є налагодження тісної взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів ДСБЕЗ, УБОЗ або СБУ. Змістом співпраці у даному випадку визнано: закріплення за

оперативними працівниками при заведенні оперативно-розшукових справ слідчих, що спеціалізуються на розслідуванні банківських злочинів; складання узгоджених планів дослідної перевірки; спільний аналіз первинних матеріалів з точки зору з'ясування наявності підстав для порушення кримінальної справи й визначення невідкладних дій, тощо.

Підрозділ 3.2. «Типові слідчі ситуації і відповідні їм тактичні завдання розслідування». Типові слідчі ситуації, які виникають на початковому етапі розслідування, розглядаються з урахуванням комплексного характеру злочинної діяльності. Структура та зміст ситуацій визначаються, виходячи з: характеру вихідної інформації про злочин; того, за яким злочином (основним чи підпорядкованим) порушується кримінальна справа, та результатів обізнаності слідчого про епізоди злочинної діяльності.

З урахуванням виявлених епізодів злочинної діяльності типовими можуть бути такі ситуації: а) кримінальна справа порушена як за основним, так і за підпорядкованим злочином (злочинами); б) кримінальна справа порушена за основним злочином; в) кримінальна справа порушена за підпорядкованим злочином. Своєрідність названих ситуацій багато у чому обумовлена наявністю та характером інформації, що стала приводом порушення кримінальних справ. Типізація слідчих ситуацій за цим критерієм відносно нашого дослідження може мати наступний вигляд:

1) від банків або контролюючих органів надійшли матеріали документальної перевірки, в яких виявляються ознаки злочинних дій у банківській сфері;

2) від оперативних підрозділів отримані матеріали, що містять дані про кримінальні факти у фінансовій діяльності окремих працівників банків та комерційних організацій;

3) матеріали, що надійшли до слідчих від оперативних підрозділів, дають підстави вважати, що злочин у сфері банківської діяльності вчинений добре замаскованою організованою групою, про кримінальну діяльність якої оперативно-розшукові органи досі не мали інформації;

4) особа, що скоїла злочин, затримана на місці злочину або одразу ж після нього (ситуація схожа до другої і відрізняється тим, що немає необхідності в розробці та проведенні операції по затримці підозрюваного);

5) кримінальна справа порушена у зв'язку із розслідуванням іншої справи.

Відповідно до ситуацій визначаються тактичні завдання розслідування.

Підрозділ 3.3. «Особливості проведення тактичних операцій». На основі аналізу праць вчених-криміналістів, що досліджували проблематику тактичних операцій, сформульовано висновок, що тактична операція — це комплекс погоджених і взаємозалежних слідчих дій, оперативно-розшукових, контрольно-ревізійних, підготовчих, технічних та інших заходів, що здійснюються у процесі розслідування за єдиним планом під керівництвом слідчого, які спрямовані на розв'язання конкретних завдань, що виникають на певному етапі розслідування,

у тій або іншій слідчій ситуації з метою реалізації такого тактичного завдання, яке не може бути вирішено проведенням окремої слідчої дії.

Особливості проведення тактичних операцій на початковому етапі розслідування визначаються змістом розв'язуваних завдань: а) встановлення обставин скоєння злочину, вилучення й фіксація його слідів, які можуть за тих чи інших обставин зникнути; б) встановлення, розшук і затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину; в) збирання доказів, достатніх для пред'явлення обвинувачення особі хоча б за одним епізодом злочинної діяльності. У дослідженні було розглянуто проведення таких тактичних операцій: «Документи», «Усунення протидії розслідуванню», «Встановлення причетності банківського працівника до вчинення злочину».

У підрозділі 3.4. «Взаємодія слідчого зі спеціалістами, іншими службами, органами та установами» аналізуються сучасний стан та перспективні напрямки взаємодії слідчого з відповідними суб'єктами. Авторська позиція, у даному випадку, полягає у розумінні взаємодії як основаної на законних та підзаконних нормативних актах узгодженої і належно організованої діяльності відповідних органів і посадових осіб у процесі розкриття та розслідування злочинів, спрямованої на досягнення спільної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу. Склад суб'єктів, з ким доводиться взаємодіяти слідчому, ми об'єднали у три групи: а) взаємодія з представниками оперативних підрозділів ОВС, ДПА, Служби безпеки України та представниками експертних установ; б) взаємодія з державними контрольно-ревізійними органами чи органами нагляду; в) взаємодія з представниками кредитно-фінансового сектору.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що виявляється у формуванні криміналістичної характеристики та основних положень розслідування економічних злочинів, вчинених з використанням банків. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових положень та висновків, спрямованих на досягнення поставленої мети, основними з яких є наступні.

1. У роботі визначено, що злочинні посягання у сфері банківської діяльності мають місце, коли до вчинення злочинів причетні представники банківського сектору з використанням наданих їм повноважень щодо доступу до фінансових ресурсів (внутрішнє втручання) та коли злочинні посягання на ресурси банку здійснюються представниками господарських структур, органів влади та управління (зовнішнє втручання). З урахуванням цього, економічна злочинність у сфері банківської діяльності означає здійснення певних заборонених кримінальним законом діянь, що посягають на нормальний порядок суспільних відносин у сфері банківської діяльності, які вчиняються з використанням банківських операцій та посадового становища працівників банків. До

криміналістичних ознак вчинення комплексу злочинних дій з використанням банківської сфери відносяться: суб'єктний склад (посадові особи банків, господарських структур, органів влади); особливості утворення слідів злочину; способи підготовки, вчинення та приховання злочинних дій.

2. Зловживання у сфері банківської діяльності мають комплексний характер злочинної поведінки у вигляді основних та допоміжних злочинів. Вчинення основного злочину є головною ціллю та визначає протиправну мотивацію злочинців. Допоміжні або підпорядковані злочини у ланцюгу злочинної поведінки виконують роль приготування до вчинення основного злочину, є його засобами вчинення або приховання слідів протиправних дій. Такі дії нами визначені як технології злочинного збагачення, до структури яких включені: злочини (основні та допоміжні), предмет злочинного посягання, способи та засоби вчинення злочинів, суб'єкти та мета. Остання є системоутворюючим фактором, відображена у сутності основного злочину.

3. Комплексний характер злочинних діянь обумовив відповідну криміналістичну класифікацію злочинів, яка лежить в основі дослідження: 1) технологія злочинного збагачення шляхом незаконного отримання та розкрадання кредитних ресурсів банку; 2) технологія розкрадання безготівкових грошових коштів клієнтів банку з використанням фіктивних розрахункових документів та електронно-обчислювальної техніки; 3) технологія злочинного збагачення шляхом створення конвертаційних центрів та легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Така класифікація будувалась на підставах напрямків діяльності банку, характеристики участі суб'єктів у злочинній діяльності, кримінально-правових критеріїв та етапів злочинної діяльності.

4. Посадовий статус злочинця та його можливості у вигляді доступу до фінансових ресурсів банку впливають на вибір ним способів здійснення злочинів. Це, у свою чергу, визначає обсяг інформації як про вчинений злочин, так і про осіб, що мають потенційне відношення до його вчинення, а саме: про їх злочинні зв'язки; цілі і мотиви злочинного посягання; про місце і час вчинення злочину; документи, що використовувалися при підготовці, вчиненні злочину та прихованні слідів злочинної діяльності.

5. Специфіка досліджуваного виду злочинності позначається суттєвим впливом характеру матеріалу дослідної перевірки на формування слідчих ситуацій початкового етапу розслідування, а саме — від джерела інформації про подію злочину та повноти наявної інформації про злочинця. Складності, що виникають під час розслідування злочинних технологій у сфері банківської діяльності, викликані низькою якістю дослідної перевірки матеріалів та неналежною організацією взаємодії слідчих з оперативними підрозділами ДСБЕЗ, УБОЗ та інших органів. У роботі сформульований типовий перелік документів, які мають бути у матеріалах дослідної перевірки, та комплекс першочергових слідчих дій на стадії порушення кримінальної справи. Одним з

головних завдань слідчого при оцінці таких матеріалів є виявлення ознак економічних злочинів та встановлення між ними зв'язку.

6. Типові слідчі ситуації, які виникають на початковому етапі розслідування, визначаються повнотою інформації щодо технології злочинного збагачення, а саме: за яким злочинном (основним чи підпорядкованим) порушена кримінальна справа, наявність та характер інформації, що стала приводом для порушення кримінальних справ.

7. Розроблення тактичних операцій при розслідуванні технологій злочинного збагачення у сфері банківської діяльності сприяє підвищенню практичної значимості комплексних методик розслідування злочинів для слідчих та оперативних працівників. Тактичні особливості підготовки та проведення тактичних операцій та окремих слідчих дій визначаються обставинами, що підлягають доказуванню у справах про розкрадання та інші зловживання у банківській сфері, характером слідчих ситуацій, тактичними завданнями розслідування. У дослідженні було розглянуто проведення таких тактичних операцій: «Документи», «Усунення протидії розслідуванню», «Встановлення причетності банківського працівника до вчинення злочину».

8. Надано рекомендації щодо взаємодії слідчого із представниками органів нагляду (НБУ), Державного комітету фінансового моніторингу та банківських інституцій (служби безпеки, громадські об'єднання, тощо). Насамперед, це залучення працівників НБУ до проведення слідчих та перевірочних дій; отримання консультацій з боку працівників НБУ щодо спеціальних знань у сфері банківської справи стосовно виявлених правопорушень; спільне визначення місць знаходження необхідних документів; технічна допомога працівників внутрішньобанківського підрозділу та ін. Не менш важливим є сприяння служби безпеки банку в налагодженні ділових зв'язків і одержанні інформації від інших банків, звідки або куди перераховувалися кошти в ході операцій, пов'язаних із злочинною діяльністю; взаємне консультування і інформування щодо сучасних методів виявлення і розслідування злочинів у банківській сфері та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Корниенко В. В. Механизм совершения экономических преступлений в кредитно-банковской сфере (исторический аспект) / В. В. Корниенко // Права граждан, правоприменительная и правоохранительная деятельность в России и Украине: состояние и перспективы развития: Материалы научно-практической конференции адъюнктов, аспирантов и магистров. Выпуск 1. — Белгород: ОНИРИО БелОИ МВД России, 2003. — С. 151–156.

2. Корниенко В. В. Поняття технології злочинного збагачення з використанням банків / В. В. Корниенко // Право і безпека. — Харків, 2005. — Вип. 4'1. — С. 67–70.

3. Корнієнко В. В. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами на стадії порушення кримінальних справ про злочини у сфері банківської діяльності / В. В. Корнієнко // Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ. — Луганськ, 2006. — Вип. 3. — С. 211–215.

4. Корнієнко В. В. Взаємодія правоохоронних органів з банками, контролюючими та наглядовими органами при розслідуванні злочинів в банківській сфері / В. В. Корнієнко // Вісник Нац. ун-ту внутр. справ. — Харків, 2006. — Вип. 35. — С. 184–191.

5. Корнієнко В. В. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами на стадії порушення кримінальних справ про злочини у сфері банківської діяльності / В. В. Корнієнко // Процесуальне та організаційне забезпечення діяльності органів досудового слідства та дізнання в системі МВС України: Матеріали науково-практичної конференції, м. Сімферополь, АР Крим, 26 квітня 2009 р.). — Сімферополь: Вид-во Крим. юрид. ін.-ту ОДУВС, 2009. — С. 34–39.

6. Корнієнко В. В. Криміналістична класифікація економічних злочинів, що вчиняються у сфері банківської діяльності / В. В. Корнієнко // Право і безпека. — Харків, 2009. — № 3. — С. 83–88.

7. Корнієнко В. В. Щодо технологій злочинного збагачення з використанням можливостей банківської системи / В. В. Корнієнко // Шлях України до економічної безпеки: Матеріали науково-практичної конференції 11 квітня 2009 року. — Харків, 2009. — С. 249–252.

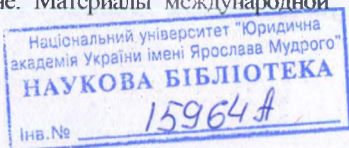
8. Корнієнко В. В. Особливості порушення кримінальної справи про економічні злочини у сфері банківської діяльності / В. В. Корнієнко // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (м. Харків, 19 жовтня, 2010 р.) — Вип. 2. — Х.: Вид-во «Оберіг», 2010. — С. 57–61.

9. Корнієнко В. В. Легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, як певна технологія злочинного збагачення з використанням банків / В. В. Корнієнко // Фінансове право. — 2011. — № 1 (15). — С. 33–36.

10. Корнієнко В. В. Технологія злочинного збагачення шляхом незаконного отримання та розкрадання кредитних ресурсів банку / В. В. Корнієнко // Дізнання та досудове слідство в ОВС: сучасні шляхи удосконалення: Матеріали науково-практичної конференції 22 жовтня 2010 р. — Х.: Вид-во Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2010 р. — С. 93–96.

11. Корнієнко В. В. Криміналістична характеристика особи злочинця та злочинних груп у сфері банківської діяльності / В. В. Корнієнко // Девіантна поведінка: соціологічні, психологічні, юридичні аспекти: Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції, м. Харків, 6 квітня 2011 р. — Х.: ХНУВС, 2011. — С. 46–51.

12. Корнієнко В. В. О технологиях преступного обогащения с использованием банковской сферы / В. В. Корнієнко // Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Сибирском регионе: Материалы международной



научно-практической конференции (г. Красноярск, РФ, 18–19 февраля 2010 г.). — Красноярск: Изд-во Сибирского юрид. ин-та МВД России, в 4 ч. : Ч. 3. — 2010. — С. 165–169.

АНОТАЦІЇ

Корнієнко В. В. Криміналістична характеристика та основні положення розслідування економічних злочинів, вчинених з використанням банків. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. — Харківський національний університет внутрішніх справ. — Харків, 2011.

Дисертація являє собою комплексне наукове дослідження проблем методики розслідування економічних злочинів, що вчиняються з використанням банків. У дослідженні надається криміналістична характеристика економічних злочинів, вчинених у сфері банківської діяльності, і визначаються основні положення їх розслідування, зокрема: розглянуто розвиток криміналістичних знань про економічну злочинність у сфері банківської діяльності; визначено поняття комплексу злочинів як певної технології злочинного збагачення, надана їх криміналістична класифікація.

Особливості вчинення названих злочинів обумовлюють необхідність вирішення слідчим комплексних завдань, що пов'язані з доказуванням не окремого злочину, а комплексу органічно взаємопов'язаних злочинних дій. Такими завданнями є оцінка матеріалів дослідчої перевірки на стадії порушення кримінальної справи, одночасне визначення напрямків їх розслідування, аналіз слідчих ситуацій, формування на їх основі тактичних завдань та проведення відповідних тактичних операцій.

Ключові слова: криміналістична характеристика; економічні злочини у сфері банківської діяльності; технологія злочинного збагачення; комплексна методика розслідування.

Корнієнко В. В. Криминалистическая характеристика и основные положения расследования экономических преступлений, совершенных с использованием банков. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 — уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. — Харьковский национальный университет внутренних дел. — Харьков, 2011.

Диссертация представляет собой комплексное научное исследование проблем методики расследования экономических преступлений, совершаемых с использованием банков. В работе исследована история развития

криминалистических знаний о борьбе с экономическими преступлениями в сфере банковской деятельности с учётом отечественного и зарубежного опыта. Выявленные позитивные тенденции были учтены при проведении исследования.

В диссертации представлена криминалистическая характеристика комплекса экономических преступлений, совершаемых в сфере банковской деятельности, и определены основные положения их расследования. В частности, впервые определено понятие комплекса преступлений как определенной технологии преступного обогащения в сфере банковской деятельности, предоставлена их структура и криминалистическая классификация. Рассмотрены характеристика личности преступника и преступных связей, обстановка совершения преступлений, следовая картина, предмет преступного посягательства.

С учётом сферы банковской деятельности усовершенствован перечень типичных документов, собранных в процессе доследственной проверки и необходимых для возбуждения уголовного дела. Особенности совершения рассматриваемых преступлений обуславливают необходимость решения следователем нескольких задач, связанных с доказыванием не отдельного преступления, а комплекса органично взаимосвязанных преступных действий. Такими задачами являются оценка материалов доследственной проверки на стадии возбуждения уголовного дела, одновременное определение направлений их расследования, анализ следственных ситуаций, формирование на их основе тактических задач и проведение соответствующих тактических операций.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика; экономические преступления в сфере банковской деятельности; технология преступного обогащения; комплексная методика расследования.

Kornienko V.V. Criminalistic characterization and main provisions of investigation economic crimes committed using banks. — Manuscript.

The dissertation is a comprehensive scientific study of problems and methods of investigating economic crimes in the bank sphere. The work contains a chain of theoretical issues and practical recommendations that are formulated taking into account particularities of current Ukrainian legislation, technologies of criminal activity, practice of investigation, with elements of scientific update.

Features in commission of these crimes require from investigators solve complex problems related to the proof are not a separate crime, but organically complex interrelated criminal acts. This situation gives rise to assume the existence of techniques of criminal enrichment using banks. Author descript recommendations to open criminal cases, the simultaneous determination of areas of investigation, analysis of investigative situations, forming the basis of their tactical tasks and appropriate tactical operations.

Keywords: criminalistic characteristics, economic crimes in the sphere of bank activity, criminal enrichment technology, complex method of investigation.